

РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВИКЛАДАЧА ВИЩОГО ВІЙСЬКОВОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ – ПІДСУМКИ СОЦІОЛОГІЧНОГО ОПИТУВАННЯ

У статті розкривається сутність поняття “професійна компетентність викладача вищого військового навчального закладу” та зміст основних структурних складових цієї педагогічної категорії. Розглядаються проблеми розвитку професійної компетентності викладача в сучасних реаліях, зумовлених викликами, що постали перед Україною та її Збройними Силами у зв’язку із збройним конфліктом на сході нашої держави. Основну увагу приділено аналізу компетентностей викладача вищого військового навчального закладу з урахуванням підсумків проведення соціологічного опитування викладачів Військового інституту Київського національного університету імені Тараса Шевченка. При цьому зроблено акцент на застосуванні в освітньому процесі інноваційних педагогічних технологій і приведення змісту освіти та якості підготовки військових фахівців у відповідність до потреб сил оборони з урахуванням досвіду країн-членів.

Ключові слова: професійна компетентність, викладач вищого військового навчального закладу, підготовка військових фахівців, соціологічне опитування

Постановка проблеми. Система військової освіти має забезпечувати навчання та виховання військового фахівця відповідно до сучасних потреб Збройних Сил України [1]. Для цього необхідно впроваджувати новітні підходи до організації навчального процесу, вдосконалювати зміст, форми та методи підготовки військових фахівців шляхом використання сучасних педагогічних концепцій. Рушійною силою цього процесу мають стати викладачі вищих військових навчальних закладів (ВВНЗ) та військових навчальних підрозділів закладів вищої освіти (ВНП ЗВО), фахова компетентність яких безпосередньо та опосередковано позначається на якості підготовки майбутніх офіцерів. Одним із шляхів вирішення даної проблеми є вдосконалення військово-професійної підготовки в напрямі цілеспрямованого розвитку у військових педагогів фахової (педагогічної) компетентності на основі обґрунтованого застосування методологічних підходів до організації підвищення їх педагогічної кваліфікації. Результати опрацювання авторами низки науково-педагогічних, методичних та інших інформаційних джерел з питань розвитку професійної компетентності викладача ВВНЗ (ВНП ЗВО) в сучасних умовах свідчать про необхідність приділення більшої уваги вирішенню даної проблеми в теорії та педагогічній практиці. Особливо це стосується необхідності впровадження викладачами в освітній процес інноваційних підходів з підготовки військових фахівців у ВВНЗ (ВНП ЗВО) до дій в бойових умовах із застосуванням сучасних педагогічних технологій та передових методик, що застосовуються у навчальних закладах країн-членів НАТО. Для цього у статті наведено аналіз соціологічного опитування викладачів Військового інституту Київського національного університету імені Тараса Шевченка, що виконаний під час проведення дослідження у рамках науково-дослідної роботи «Організаційно-методичні засади адаптації та впровадження інноваційних педагогічних технологій та методик, застосовуваних у військових навчальних закладах провідних країн-членів НАТО, в освітній процес ВВНЗ, ВНП ЗВО МО України» (шифр - Методика НАТО).

Аналіз досліджень і публікацій. Проблему професійної компетентності викладача розглядали у своїх дослідженнях вітчизняні вчені А. Алексюк [2], В. Андрущенко [3], О. Дубасенюк [4], І. Зязюн [5], В. Желанова [6], Н. Красицька [7], В. Кремень [8], В. Мадзігон [9], І. Підласий [10], О. Ткаченко [11] та інш. Що стосується розгляду даної проблеми у військовій педагогіці, то вагомий внесок у її розроблення зробили А. Вітченко [12, 13], Н. Замотаєва [14], А. Зельницький [15], Ю. Красильник [16], В. Телелим [13], В. Осьодло [17], В. Ягупов [18] та інш.

Разом з тим, змістове наповнення складових професійної компетентності викладача ВВНЗ в сучасних умовах потребує постійного удосконалення, врахування результатів наукових інновацій в педагогічній теорії, бойового досвіду в зоні АТО та досвіду підготовки військових фахівців у провідних країнах-членах НАТО.

Мета статті. На основі аналізу методологічних підходів до організації підвищення педагогічної кваліфікації викладачів ВВНЗ (ВНП ЗВО) та проведеного соціологічного опитування визначити актуальні підходи до розвитку їх фахової компетентності.

Виклад основного матеріалу. Зміна ролі викладача та характеру його праці в умовах інформаційного суспільства змушує по-новому подивитися на проблеми розвитку особистості педагога, модернізації його професійних знань та вдосконалення методичної майстерності. Такі елементи його професійно-педагогічної культури, як постійне прагнення до підвищення якості своєї діяльності, результативності методів навчання й виховання, роботи з самоосвіти та самовдосконалення, розглядаються сьогодні не просто як досягнення окремих педагогів, а як вимоги до професійної компетентності [11]. Основною складовою в структурі професійної компетентності викладача є ефективність формування компетентностей в тих, хто навчається. Підґрунтям зазначеного формування є постійне професійне самовдосконалення, накопичення викладачем відповідних знань і досвіду комунікативної взаємодії щодо їх актуалізації та передачі знань тим, хто навчається.

Ефективним інструментарієм формування компетентностей військового фахівця в ході освітньої діяльності у ВВНЗ, яким має досконало володіти викладач вищого військового навчального закладу, є педагогічна технологія. Педагогічна технологія, як упорядкована взаємодія учасників навчально-виховного процесу, має забезпечувати якість підготовки військових фахівців. Основними складовими зазначеної взаємодії, що несе в собі особистісно-орієнтований характер, є такі: організаційно-проектувальна, комунікативно-перетворювальна, діагностично-моніторингова, аналітично-коригувальна. Відтак, професійна компетентність викладача вищого військового навчального закладу, як інтегральний показник якості його підготовки, містить цілу низку взаємопов'язаних компетенцій, реалізація яких у педагогічній практиці має забезпечити досягнення визначеного рівня сформованості певних компетентностей в тих, хто навчається – слухачів (курсантів). Розгляду основних компетенцій викладача вищого навчального закладу присвячено низку публікацій [4, 5, 7, 11, 12, 14 - 16]. До основних з них варто віднести такі: науково-дослідницьку; соціально-економічну; загальновійськову, військово-спеціальну; психолого-педагогічну; організаційно-управлінську, правову; інформаційно-комунікативну; морально-етичну. Розглянемо зміст кожної з них [15].

Соціально-економічна компетентність (загальна ерудиція) вимагає від педагога розуміння глобальних цивілізаційних процесів, що відбуваються у світі та закономірностей розвитку і функціонування сучасного суспільства; знань основ політології, соціології, психології, економіки, менеджменту, філософії, всесвітньої історії, історії України та воєнного мистецтва, екології, релігієзнавства, основ світової культури, що мають знаходити своє відображення у педагогічній діяльності викладача.

Загальновійськова, військово-спеціальна компетентність включає знання загальновійськової тактики, бойових статутів за видами Збройних Сил України, настанов родів військ та спеціальних військ за спеціальністю, статутів Збройних Сил України; знання тактико-технічних характеристик сучасних видів озброєння, військової техніки та бойових можливостей військових підрозділів, частин, з'єднань своїх військ і військ противника; уміння вести робочу карту, володіння штабною культурою; виконання нормативів з вогневої та фізичної підготовки; стройову підтягнутість.

Психолого-педагогічна компетентність є базовим компонентом професійної компетентності викладача, що передбачає ґрунтовні знання з педагогіки і психології, зокрема андрагогіки, медико-біологічних аспектів інтелектуальної діяльності; володіння сучасними формами, методами, засобами й технологіями навчання та інше.

Організаційно-управлінська, правова компетентність вимагає від викладача додержання вимог законів України, статуту та правил внутрішнього розпорядку ВВНЗ; знання основних положень Стратегії національної безпеки і оборони, Воєнної доктрини України, Державної програми реформування і розвитку Збройних Сил України; знання вимог нормативних документів з організації навчально-виховного процесу (НВП), змісту освітньо-професійних (освітньо-наукових) програм, засобів діагностики якості освіти, програм навчальних дисциплін і тематичних планів, ролі та місця навчальної дисципліни в НВП; уміння управляти процесом якості підготовки військових фахівців, планувати навчальний процес зі своєї навчальної дисципліни з урахуванням змісту інших дисциплін; забезпечення захисту інформації, що становить державну таємницю тощо.

Інформаційно-комунікативна компетентність передбачає сформованість у викладача таких навичок: знаходження (отримання) інформації з різних джерел, її перетворення в інформаційний продукт; уміння ясно, чітко та лаконічно висловлювати думку, доносити певну інформацію, відстоювати власну точку зору, переконувати, аргументувати; уміння вислуховувати співрозмовника, сприймати іншу точку зору, уникати конфліктів; уміння налагоджувати взаємодію з колегами, узгоджувати свої дії з іншими особами, спілкуватися в екстремальних ситуаціях; уміння користуватися ПЕОМ; знання іншої мови та інше.

Морально-етична компетентність вимагає від педагога дотримання ним норм педагогічної етики, моралі; володіння методиками виховання в процесі навчання; сформованість мовно-етикетної культури; поважного ставлення до гідності осіб постійного та перемінного складу ВВНЗ; виховання слухачів (курсантів) у дусі українського патріотизму, поваги до Конституції України, готовності до захисту недоторканості і територіальної цілісності України тощо.

Науково-дослідницька компетентність викладача передбачає володіння методологією наукового пошуку; ведення наукових досліджень, впровадження їх результатів у військах (силах) та у навчальний процес; залучення курсантів (слухачів) до науково-дослідної роботи; науковий аналіз й узагальнення власного педагогічного досвіду; публікацію результатів наукових досліджень у фахових збірниках; участь у наукових (науково-методичних) конференціях, семінарах тощо.

Для усвідомлення кожним викладачем рівня сформованості своєї професійної компетентності цей рівень має певним чином оцінюватися і визнаватися [19]. Джерелами подібного оцінювання можуть бути такі з них: систематичний формальний рейтинг у тих, хто навчається; оцінка керівника; рейтинг серед колег; участь викладача в робочих семінарах; залишкові знання слухачів (курсантів); результати іспитів; відгуки на випускників, самооцінка. З метою оцінювання рівня сформованості низки професійних компетентностей викладачів та пошуку шляхів для їх вдосконалення серед викладачів Військового інституту Київського національного університету імені Тараса Шевченка було проведено соціологічне опитування.

У соціологічному опитуванні взяли участь 33 викладача, які знаходяться у штаті Військового інституту, з них мають науково-педагогічний стаж: до 2-х років – 7 осіб; від 2-х до 5-ти років – 1 особа; від 5-ти до 10-ти років – 4 особи; від 10-ти до 15-ти років – 7 осіб; від 15-ти до 20-ти років – 8 осіб; більше 20 років – 6 осіб (рис. 1). Слід звернути увагу на досить високу професійну підготовку зазначених науково-педагогічних працівників, а саме - 17 осіб мають науковий ступень, 13 осіб – вчене звання, 12 осіб - педагогічну освіту. Серед тих, хто обпитувався, мають тактичний рівень військової освіти – 14 осіб; оперативно-тактичний рівень – 14 осіб, не мають професійної військової освіти – 5 осіб.

Інтегрування Військового інституту до складу Київського національного університету визначає специфіку формування складу науково-педагогічних працівників інституту, так із загальної чисельності викладачів, які взяли участь в проведенні опитування, 16 осіб викладають військово-спеціальні навчальні дисципліни, 12 осіб – соціально-гуманітарні навчальні дисципліни, 5 осіб – загальновійськові навчальні дисципліни і тільки 2 особи –

загальнонаукові навчальні дисципліни. До викладання загальнонаукових навчальних дисциплін широко залучаються викладачі університету.

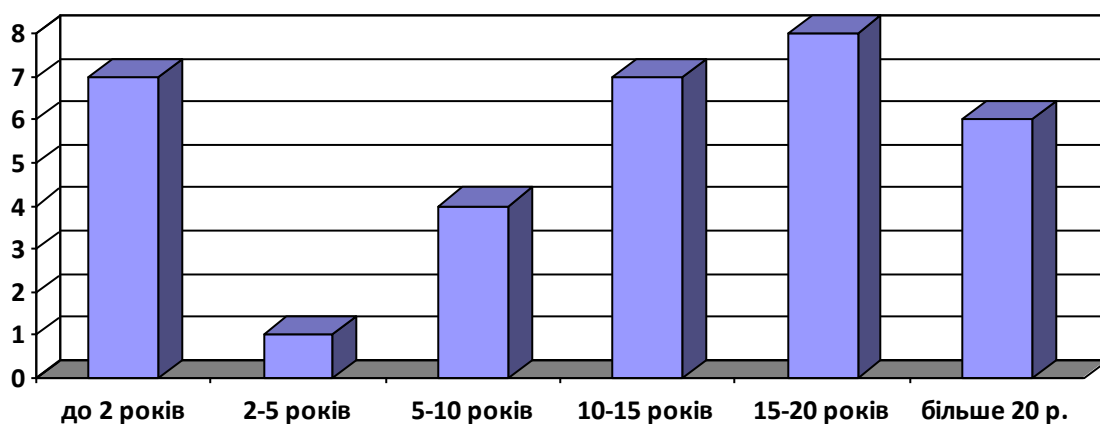

Рисунок 1 - Розподіл чисельності викладачів, які взяли участь в опитуванні, за науково-педагогічним стажем

Соціологічне опитування викладачів включало низку загальних питань, що дозволяють визначити актуальні підходи до розвитку їх фахової компетентності.

Питання 1. Оцініть Ваше ставлення до роботи з курсантами.

Відповіді науково-педагогічних працівників (див. рис. 2): одержую повне задоволення від роботи з курсантами – 17 осіб (51,5%); робота з ними скоріше подобається, ніж не подобається – 15 осіб (45,5%); робота з ними скоріше не подобається, ніж подобається – 1 особа (3,0%); робота з ними зовсім не подобається – 0 осіб (0%).

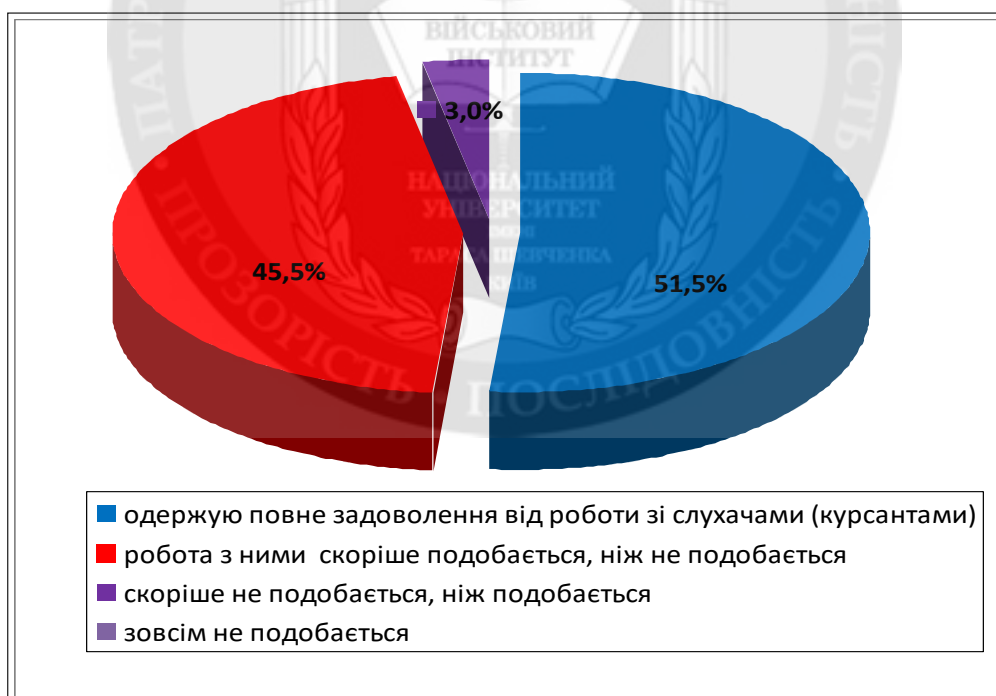

Рис. 2 - Рівень задоволеності роботою з курсантами

Питання 2. Як часто Ви відчуваєте потребу у самовдосконаленні, як педагог?

Відповіді науково-педагогічних працівників (див. рис. 3): постійно відчуваю – 14 осіб (42,4%); часто відчуваю – 10 осіб (30,3%); іноді відчуваю – 9 осіб (27,3%); не відчуваю – 0 осіб (0%).

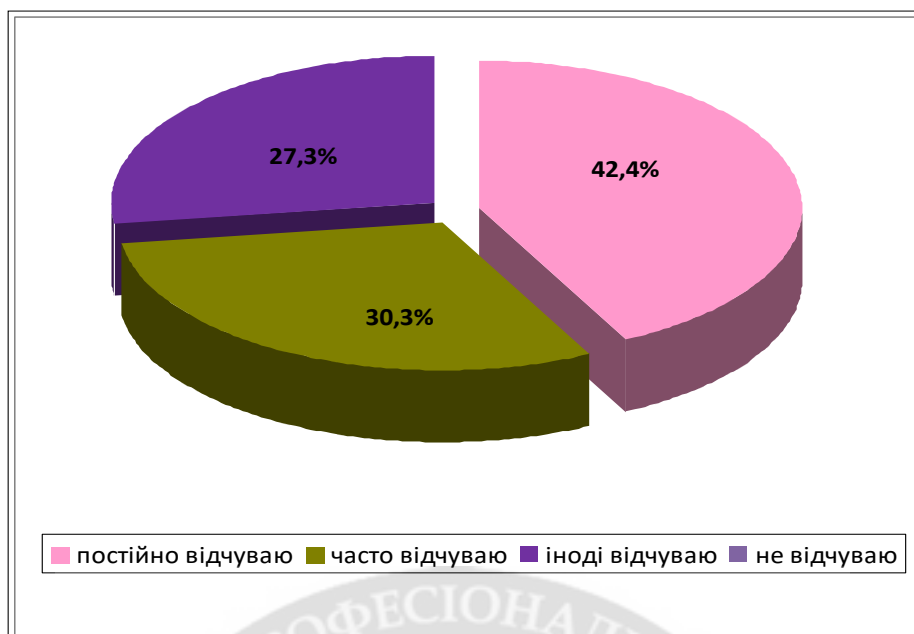

Рис. 3 – Рівень відчуття потреби у самовдосконаленні, як педагога

Питання 3. У чому Ви вбачаєте свою основну місію як педагога?

Відповіді науково-педагогічних працівників (див. рис. 4): у передачі курсантам знань – 16 осіб (48,5%); у формуванні в курсантів навичок та вмінь – 15 осіб (45,5%); у спонуканні курсантів до самоосвіти та саморозвитку – 16 осіб (48,5%); у формуванні в курсантів здатності до застосування ЗУН в їх практичній діяльності – 14 осіб (42,4%); у розвитку курсантів як творчих особистостей – 10 осіб (30,3%); у здійсненні контролю якості освіти – 1 особа (3,0%); у формуванні в курсантів громадянських якостей – 5 осіб (15,2%); інша відповідь – 1 особа (3,0%).

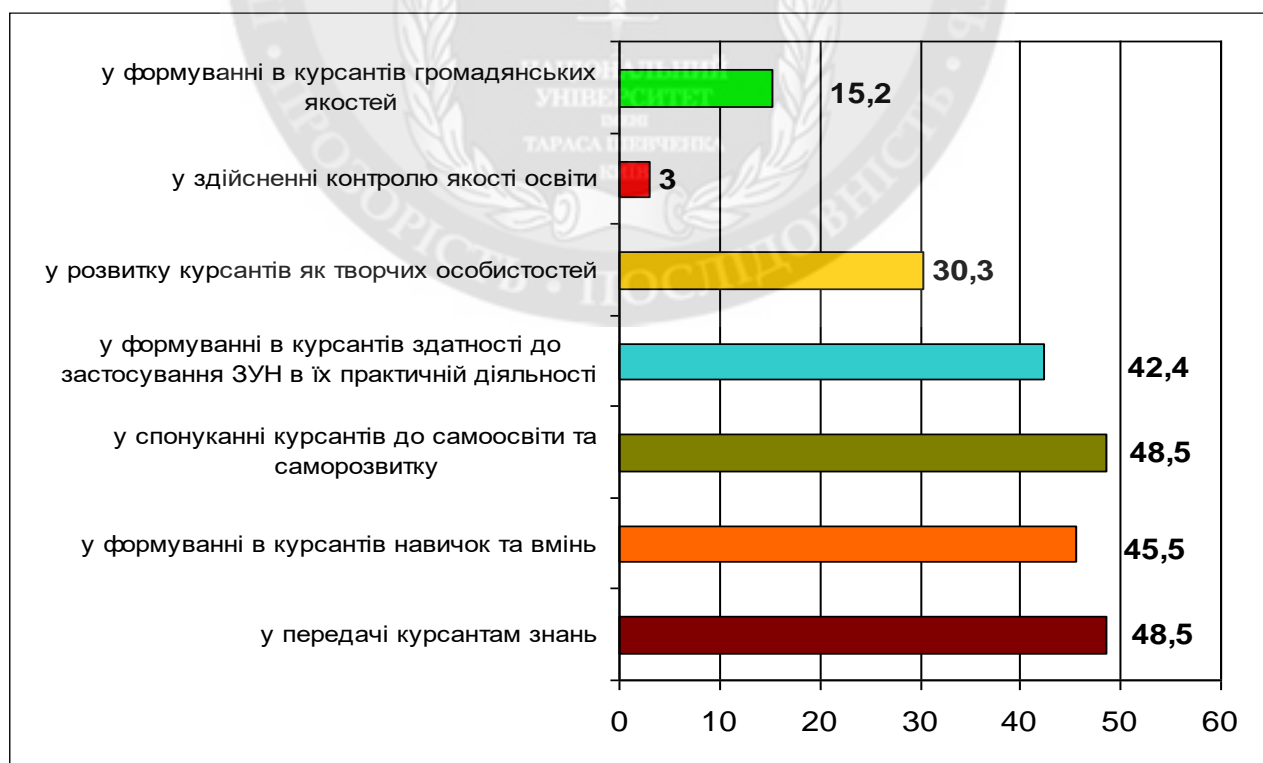

Рис. 4 – Бачення своєї основної місії, як педагога

Питання 4. Яким чином Ви організовуєте самоосвіту?

Відповіді науково-педагогічних працівників (див. рис. 5): вивчаю фахову літературу – 28 осіб (84,5%); відвідую наукові семінари, конференції; вивчаю зарубіжний досвід – 19 осіб (57,6%); відвідую різноманітні навчальні курси – 13 осіб (31,4%); відвідую лекції провідних вчених – 6 осіб (18,2%); не відчуваю потреби до самоосвіти - 0 осіб (0%); на самоосвіту не вистачає часу – 4 особи (12,1%); інша відповідь – 1 особа (3,0 %).

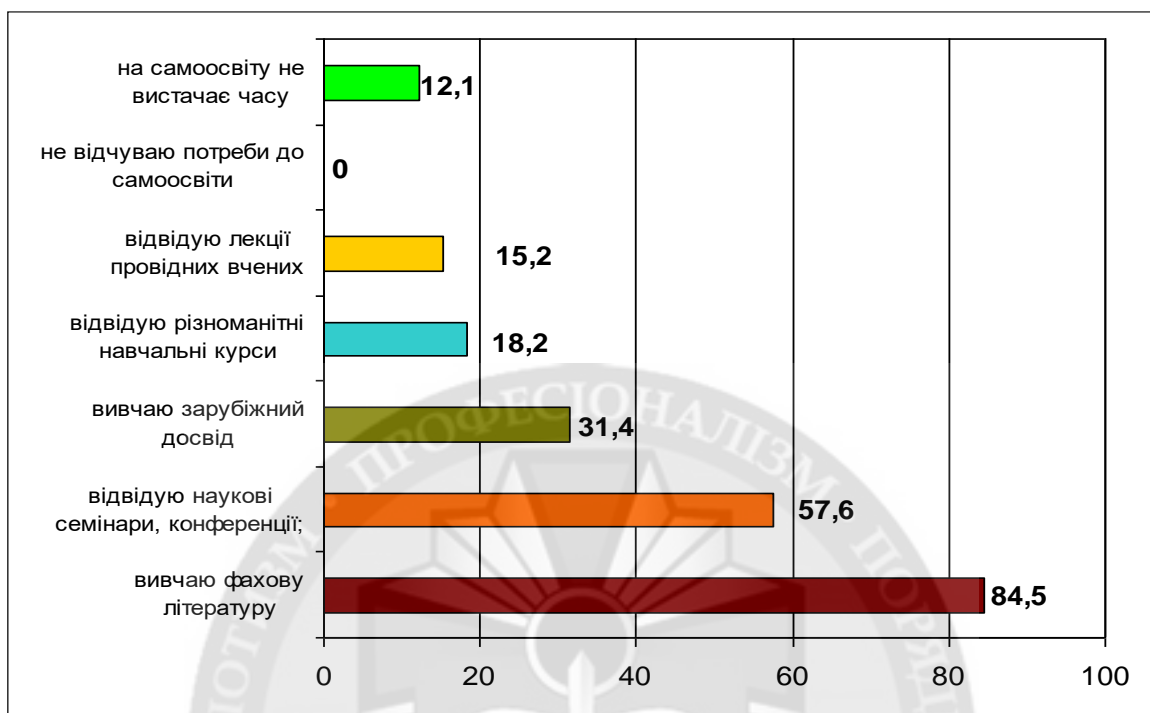

Рис. 5 – Організація викладачами самоосвіти

Питання 5. Як Ви оцінюєте свою підготовку до педагогічної діяльності?

Відповіді науково-педагогічних працівників (див. рис. 6, 7):

1) з *дисципліни викладання* – від 3,0 до 3,5 балів – 1 особа (3,0%); від 3,5 до 4,0 балів – 3 особи (9,1%); від 4,0 до 4,5 балів – 12 осіб (36,4%); від 4,5 до 5,0 балів – 17 осіб (51,5%), середній бал – 4, 33.

2) з *теорії освіти* – від 3,0 до 3,5 балів – 1 особа (3,0%); від 3,5 до 4,0 балів – 9 осіб (27,3%); від 4,0 до 4,5 балів – 13 осіб (39,4%); від 4,5 до 5,0 балів – 10 осіб (30,3%); середній бал – 4,12.

3) з *методики викладання* – від 3,0 до 3,5 балів – 0 осіб (0%); від 3,5 до 4,0 балів – 4 особи (12,1%); від 4,0 до 4,5 балів – 15 осіб (45,5%); від 4,5 до 5,0 балів – 14 осіб (42,4%); середній бал – 4, 27.

4) з *суб'єкт-суб'єктної взаємодії* – від 3,0 до 3,5 балів – 2 особи (6,1%); від 3,5 до 4,0 балів – 4 особи (12,1%); від 4,0 до 4,5 балів – 16 осіб (48,5%); від 4,5 до 5,0 балів – 11 осіб (33,3%); середній бал – 4, 25.

5) з *проведення виховної роботи* – від 3,0 до 3,5 балів – 2 особи (6,1%); від 3,5 до 4,0 балів – 8 осіб (24,2%); від 4,0 до 4,5 балів – 15 осіб (45,5%); від 4,5 до 5,0 балів – 8 осіб (24,2%); середній бал – 4, 18.

6) з *організації своєї діяльності* – від 3,0 до 3,5 балів – 1 особа (3,0%); від 3,5 до 4,0 балів – 6 осіб (18,2%); від 4,0 до 4,5 балів – 14 осіб (42,4%); від 4,5 до 5,0 балів – 12 осіб (36,4%); середній бал – 4, 21.

7) з *педагогічного діагностування* – від 3,0 до 3,5 балів – 3 особи (9,1%); від 3,5 до 4,0 балів – 11 осіб (33,3%); від 4,0 до 4,5 балів – 10 осіб (30,3%); від 4,5 до 5,0 балів – 9 осіб (27,3%); середній бал – 4, 03.

8) з наукових досліджень – від 3,0 до 3,5 балів – 7 осіб (21,3%); від 3,5 до 4,0 балів – 4 особи (12,1%); від 4,0 до 4,5 балів – 14 осіб (42,4%); від 4,5 до 5,0 балів – 8 осіб (24,2%); середній бал – 3,89.

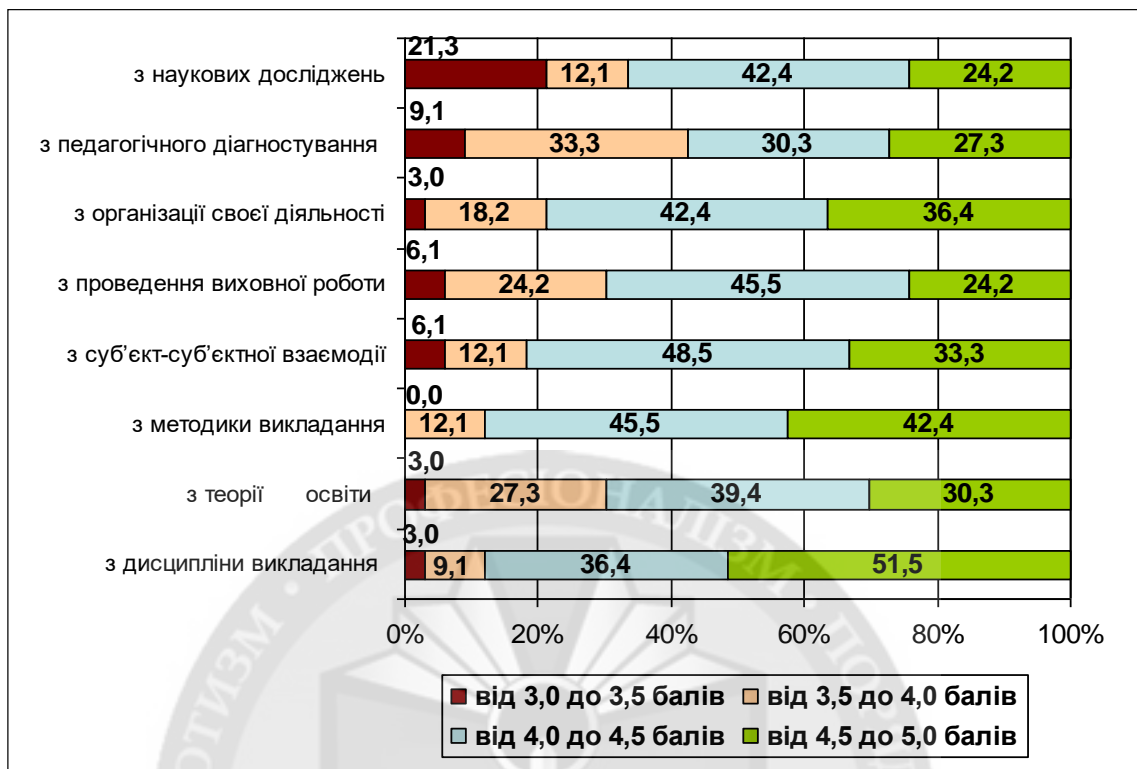

Рис. 6 – Оцінка викладачів своєї підготовки до проведення педагогічної діяльності

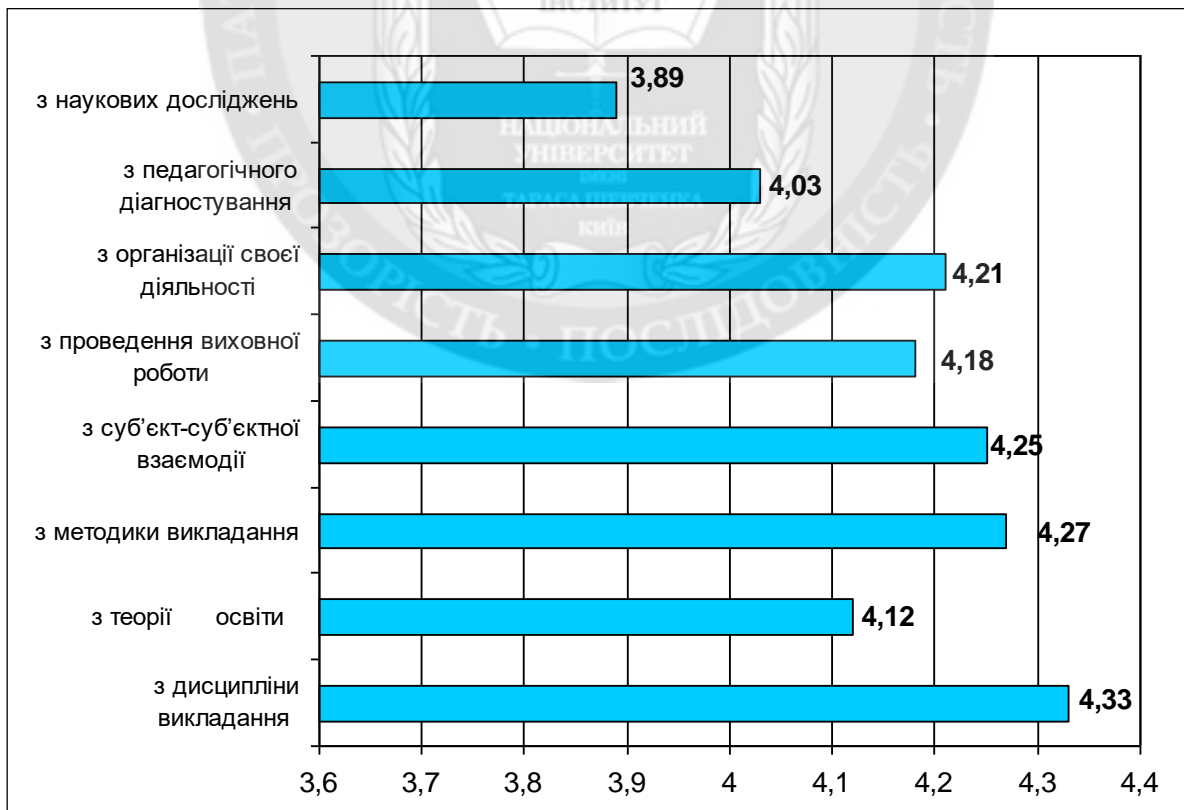

Рис. 7 – Середній бал оцінки викладачів своєї підготовки до проведення педагогічної діяльності

Питання 6. В якій мірі Ви зацікавлені в отриманні додаткових знань з таких педагогічних проблем?

Відповіді науково-педагогічних працівників (див. рис. 8, 9, 10):

1) *Сучасні педагогічні теорії, концепції* – дуже зацікавлений – 10 осіб (30,3%); скоріш зацікавлений, чим ні – 17 осіб (51,5%); мені це у принципі знайоме – 6 осіб (18,2%); зовсім не цікаво – 0 осіб (00,0%).

2) *Педагогічна система ВВНЗ як цілісне утворення* – дуже зацікавлений – 6 осіб (18,2%); скоріш зацікавлений, чим ні – 18 осіб (54,5%); мені це у принципі знайоме – 8 осіб (24,2%); зовсім не цікаво – 1 особа (3,0%).

3) *Педагогічна концепція гарантування якості підготовки курсантів* – дуже зацікавлений – 8 осіб (24,2%); скоріш зацікавлений, чим ні – 15 осіб (45,5%); мені це у принципі знайоме – 8 осіб (24,2%); зовсім не цікаво – 2 особи (6,1%).

4) *Сутність і зміст понять «якість освіти», «якість освітньої діяльності»* – дуже зацікавлений – 3 особи (9,1%); скоріш зацікавлений, чим ні – 16 осіб (48,4%); мені це у принципі знайоме – 12 осіб (36,4%); зовсім не цікаво – 2 особи (6,1%).

5) *Діагностування якості освіти* – дуже зацікавлений – 13 осіб (39,4%); скоріш зацікавлений, чим ні – 14 осіб (48,4%); мені це у принципі знайоме – 5 осіб (15,2%); зовсім не цікаво – 1 особа (3,0%).

6) *Педагогічна кваліметрія (кількісне оцінювання якості освіти на критеріальній основі)* – дуже зацікавлений – 11 осіб (33,3%); скоріш зацікавлений, чим ні – 13 осіб (38,4%); мені це у принципі знайоме – 5 осіб (15,2%); зовсім не цікаво – 1 особа (3,0%).

7) *Моніторинг якості освіти та освітньої діяльності* – дуже зацікавлений – 5 осіб (15,2%); скоріш зацікавлений, чим ні – 19 осіб (57,5%); мені це у принципі знайоме – 6 осіб (18,2%); зовсім не цікаво – 3 особи (9,1%).

8) *Вітчизняний інноваційний педагогічний досвід щодо якості підготовки курсантів ВВНЗ* – дуже зацікавлений – 14 осіб (42,4%); скоріш зацікавлений, чим ні – 15 осіб (45,5%); мені це у принципі знайоме – 4 особи (12,1%); зовсім не цікаво – 0 осіб (00,0%).

9) *Досвід країн-членів НАТО щодо підготовки військових фахівців* – дуже зацікавлений – 18 осіб (54,5%); скоріш зацікавлений, чим ні – 9 осіб (27,3%); мені це у принципі знайоме – 6 осіб (18,2%); зовсім не цікаво – 0 осіб (00,0%).

10) *Практичне застосування інтерактивних методів навчання* – дуже зацікавлений – 15 осіб (45,5%); скоріш зацікавлений, чим ні – 11 осіб (33,3%); мені це у принципі знайоме – 7 осіб (21,7%); зовсім не цікаво – 0 осіб (00,0%).

11) *Проектування проблемних ситуацій* – дуже зацікавлений – 14 осіб (42,4%); скоріш зацікавлений, чим ні – 15 осіб (45,5%); мені це у принципі знайоме – 4 особи (12,1%); зовсім не цікаво – 0 осіб (00,0%).

12) *Упровадження компетентнісного підходу* – дуже зацікавлений – 12 осіб (36,4%); скоріш зацікавлений, чим ні – 13 осіб (39,4%); мені це у принципі знайоме – 2 особи (6,1%); зовсім не цікаво – 6 осіб (18,1%).

13) *Підвищення мотивації курсантів до навчання* – дуже зацікавлений – 18 осіб (54,5%); скоріш зацікавлений, чим ні – 12 осіб (36,4%); мені це у принципі знайоме – 3 особи (9,1%); зовсім не цікаво – 0 осіб (00,0%).

14) *Інформатизація педагогічного процесу* – дуже зацікавлений – 14 осіб (42,4%); скоріш зацікавлений, чим ні – 14 осіб (42,4%); мені це у принципі знайоме – 5 осіб (15,2%); зовсім не цікаво – 0 осіб (00,0%).

15) *Організація зворотного зв'язку із випускниками* – дуже зацікавлений – 12 осіб (36,4%); скоріш зацікавлений, чим ні – 13 осіб (39,4%); мені це у принципі знайоме – 5 осіб (15,1%); зовсім не цікаво – 3 особи (9,1%).

16) *Визначення індивідуально-психологічних особливостей курсантів* – дуже зацікавлений – 5 осіб (15,5%); скоріш зацікавлений, чим ні – 19 осіб (57,6%); мені це у принципі знайоме – 7 осіб (21,2%); зовсім не цікаво – 2 особи (6,1%).

17) *Упровадження міждисциплінарного підходу* – дуже зацікавлений – 9 осіб (27,3%); скоріш зацікавлений, чим ні – 16 осіб (48,5%); мені це у принципі знайоме – 5 осіб (15,1%); зовсім не цікаво – 3 особи (9,1%).

18) *Основи дистанційного навчання* – дуже зацікавлений – 7 осіб (21,2%); скоріш зацікавлений, чим ні – 15 осіб (45,5%); мені це у принципі знайоме – 9 осіб (27,3%); зовсім не цікаво – 2 особи (6,1%).

19) *Активізація пізнавальної діяльності курсантів* – дуже зацікавлений – 13 осіб (39,4%); скоріш зацікавлений, чим ні – 12 осіб (36,4%); мені це у принципі знайоме – 4 особи (12,1%); зовсім не цікаво – 4 особи (12,1%).

20) *Компетентнісна модель науково-педагогічного працівника ВВНЗ* – дуже зацікавлений – 9 осіб (27,3%); скоріш зацікавлений, чим ні – 17 осіб (51,5%); мені це у принципі знайоме – 4 особи (12,1%); зовсім не цікаво – 3 особи (9,1%).

21) *Компетентнісна модель випускника ВВНЗ* – дуже зацікавлений – 7 осіб (21,7%); скоріш зацікавлений, чим ні – 16 осіб (48,5%); мені це у принципі знайоме – 6 осіб (18,2%); зовсім не цікаво – 4 особи (12,1%).

22) *Рейтинг викладача* – дуже зацікавлений – 17 осіб (51,5%); скоріш зацікавлений, чим ні – 8 осіб (24,2%); мені це у принципі знайоме – 8 осіб (24,3%); зовсім не цікаво – 0 осіб

23) *Рейтинг курсанта* – дуже зацікавлений – 16 осіб (48,5%); скоріш зацікавлений, чим ні – 7 осіб (21,2%); мені це у принципі знайоме – 10 осіб (30,3%); зовсім не цікаво – 0 осіб (00,0%).

24) *Формування в курсантів громадянських якостей* – дуже зацікавлений – 11 осіб (33,4%); скоріш зацікавлений, чим ні – 18 осіб (54,5%); мені це у принципі знайоме – 3 особи (9,1%); зовсім не цікаво – 1 особа (30,0%).

25) *Формування в курсантів якостей творчої особистості* – дуже зацікавлений – 12 осіб (36,4%); скоріш зацікавлений, чим ні – 15 осіб (45,5%); мені це у принципі знайоме – 5 осіб (15,1%); зовсім не цікаво – 1 особа (3,0%).

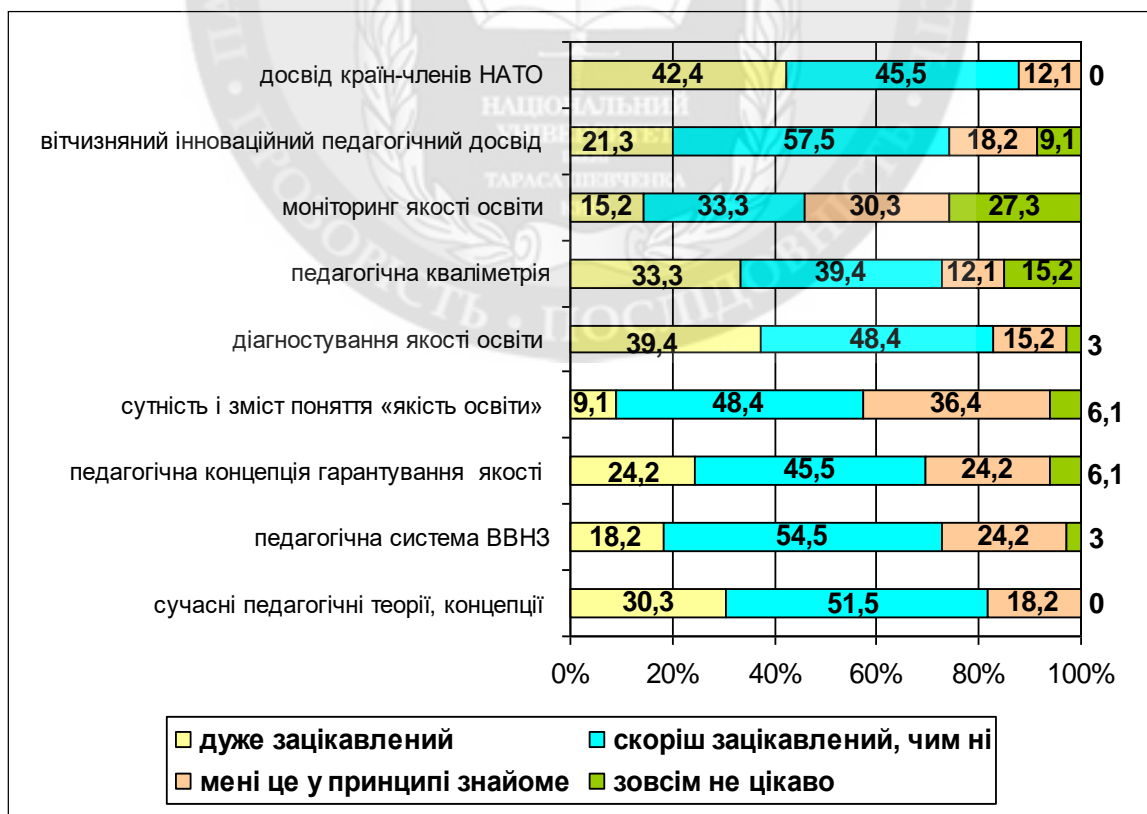

Рис. 8 – Оцінка зацікавленості викладачів в отриманні додаткових знань

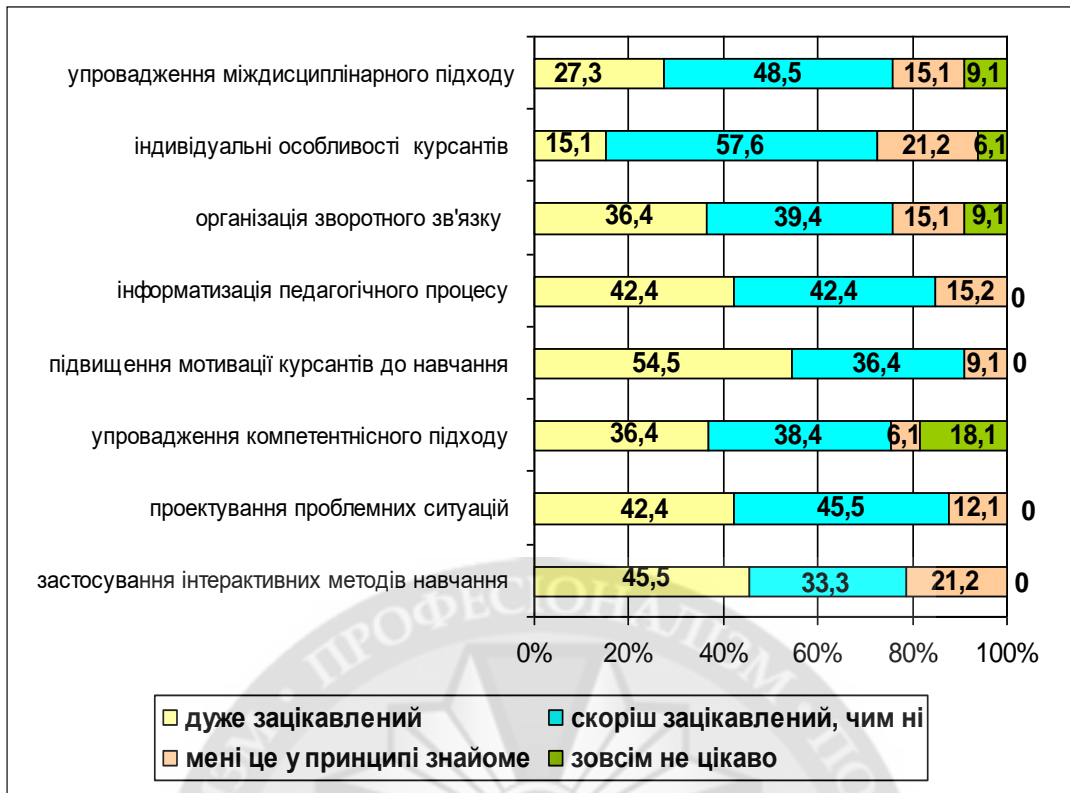

Рис. 9 – Оцінка зацікавленості викладачів в отриманні додаткових знань (продовження)

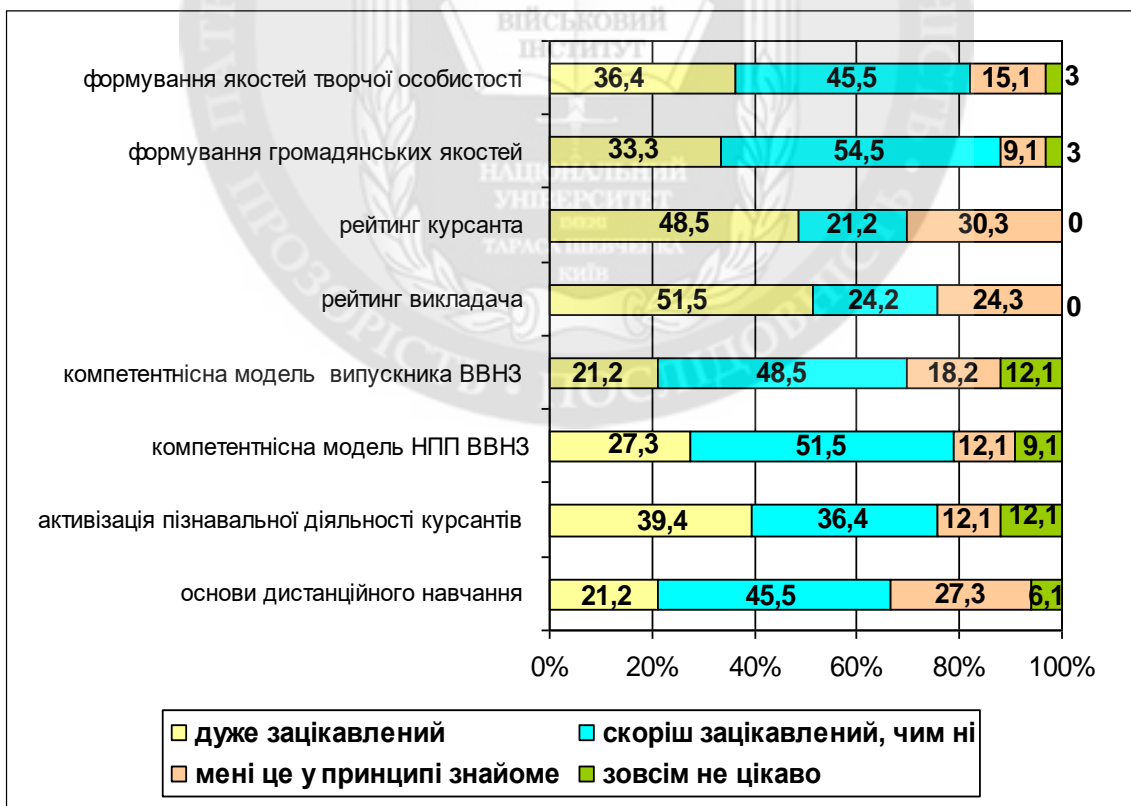

Рис. 10 – Оцінка зацікавленості викладачів в отриманні додаткових знань (продовження)

Питання 7. В якій мірі Вас задовольняють умови щодо успішності здійснення Вами освітньої діяльності (міра задоволеності відображена у балах)?

Відповіді науково-педагогічних працівників (див. рис. 11, 12):

1) Рівень вмотивованості курсантів до навчання у ВВНЗ – «5» – 5 осіб (18,2%); «4» – 14 осіб (42,4%); «3» – 10 осіб (30,3%); «2» – 3 особи (9,1%); середній бал – 3,71.

2) Морально-психологічний клімат на кафедрі – «5» – 13 осіб (39,4%); «4» – 17 осіб (51,5%); «3» – 3 особи (9,1%); «2» – 0 осіб (00,0%); середній бал – 4,30.

3) Морально-психологічний клімат у ВВНЗ – «5» – 5 осіб (15,1%); «4» – 15 осіб (45,5%); «3» – 9 осіб (27,3%); «2» – 4 особи (12,1%); середній бал – 3,63.

4) Навчально-методичні умови – «5» – 6 осіб (18,2%); «4» – 12 осіб (36,4%); «3» – 14 осіб (42,4%); «2» – 1 особа (3,0%); середній бал – 3,70.

5) Науково-інноваційні умови – «5» – 5 осіб (15,1%); «4» – 9 осіб (27,3%); «3» – 16 осіб (48,5%); «2» – 3 особи (9,1%); середній бал – 3,48.

6) Адміністративно-розпорядчі умови на кафедрі – «5» – 8 осіб (24,2%); «4» – 16 осіб (48,5%); «3» – 8 осіб (24,3%); «2» – 1 особа (3,0%); середній бал – 3,93.

7) Адміністративно-розпорядчі умови у ВВНЗ – «5» – 7 осіб (21,2%); «4» – 12 осіб (36,4%); «3» – 11 осіб (33,3%); «2» – 3 особи (9,1%); середній бал – 3,69.

8) Інформаційні умови – «5» – 6 осіб (18,2%); «4» – 14 осіб (42,4%); «3» – 12 осіб (36,4%); «2» – 1 особа (3,0%); середній бал – 3,76.

9) Матеріально-технічні умови (база) – «5» – 8 осіб (24,2%); «4» – 14 осіб (42,4%); «3» – 7 осіб (21,3%); «2» – 4 особи (12,1%); середній бал – 3,79.

10) Санітарно-гігієнічні умови – «5» – 7 осіб (21,2%); «4» – 19 осіб (57,6%); «3» – 7 осіб (21,2%); «2» – 0 осіб (00,0%); середній бал – 4,0.

11) Естетичні умови – «5» – 8 осіб (24,2%); «4» – 16 осіб (48,5%); «3» – 9 осіб (27,3%); «2» – 0 осіб (00,0%); середній бал – 3,97.

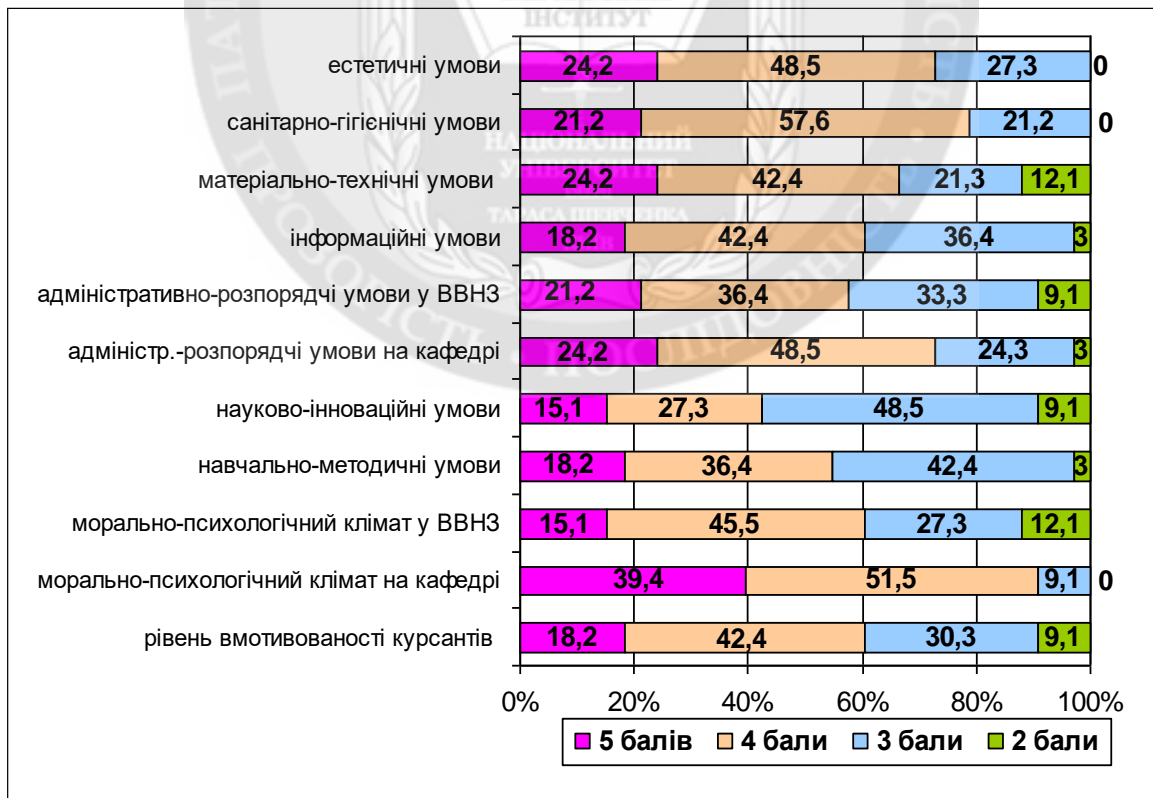

Рис. 11 – Рівень задоволеності викладачів умовами щодо успішності здійснення освітньої діяльності

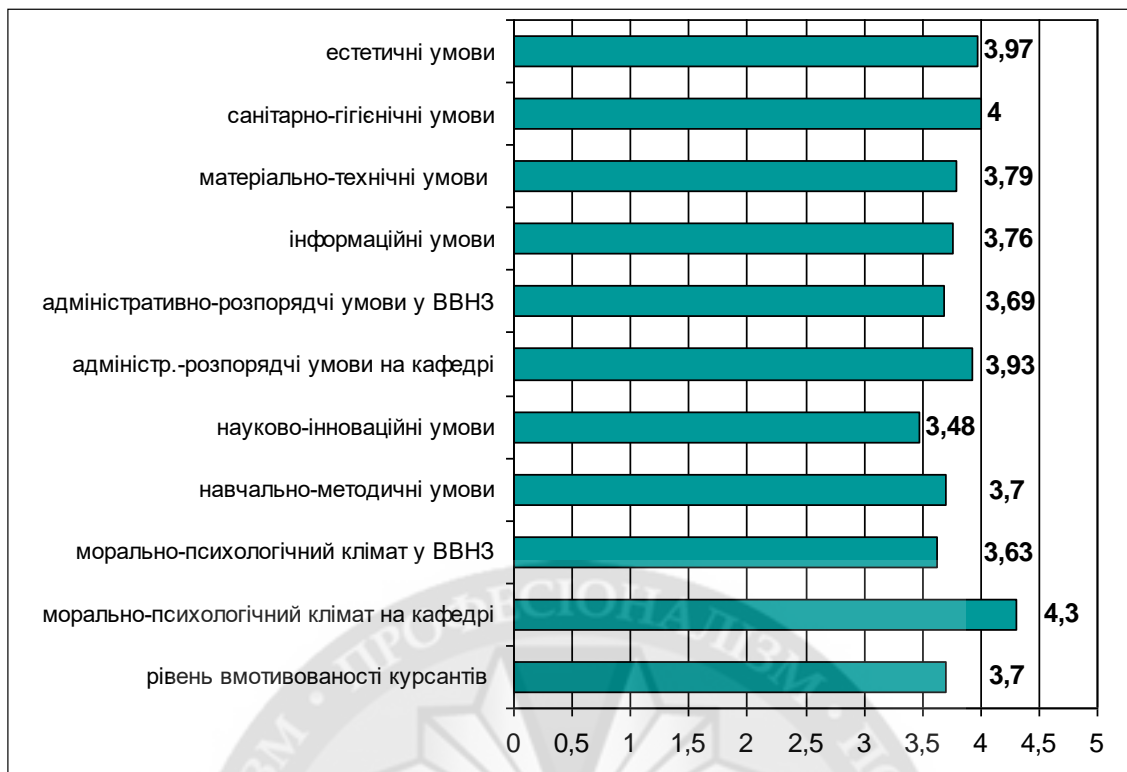

Рис. 12 – Середній бал рівня задовільності викладачів умовами щодо успішності здійснення освітньої діяльності

Висновки. Порушені у даному дослідженні питання – це як стан «знання про незнання» певних інтересів, кількісних та якісних змін, причин, інших характеристик явищ чи процесів. При цьому соціологічне дослідження не вирішує проблеми, а лише виявляє їх на основі отриманих точних, об'єктивних даних і надає змогу розкрити, спрогнозувати майбутній розвиток ситуації, що є підґрунтям для подальшого прийняття управлінських рішень фахівцями відповідних напрямів з метою покращення становища та усунення недоліків.

На наш погляд, в сучасних умовах з метою подальшого розвитку професійної компетентності викладачів Військового інституту доцільно:

зосередити увагу на професійному становленні молодих викладачів, які мають стаж науково-викладацької роботи до 5 років;

направити на курси підвищення кваліфікації до Національного університету оборони України імені Івана Черняхівського науково-педагогічних працівників, які не підвищували свою педагогічну кваліфікацію протягом останніх п'яти років;

провести додаткові заняття з викладацьким складом з питань щодо: застосування підсумків наукових досліджень під час впровадження освітньої діяльності; педагогічного діагностування; теорії освіти; проведення виховної роботи з курсантами;

під час проведення додаткових занять розглянути навчальні питання щодо: досвіду країн членів НАТО при підготовки військових фахівців; педагогічної кваліметрії та діагностуванні якості освіти; підвищення мотивації курсантів до навчання та активізації їх пізнавальної діяльності; інформатизації навчального процесу; застосування інтерактивних методів навчання; формування та використання рейтингів викладача і курсанта під час організації освітньої діяльності;

вжити додаткових заходів щодо покращення: науково-інноваційних умов; морально-психологічного клімату та адміністративно-розпорядчих умов у Військовому інституті; інформаційних та матеріально-технічних умов, а також підвищення рівня вмотивованості курсантів до навчання.

Перспективи подальших досліджень. Удосконалення інструментарію щодо об'єктивізації оцінювання та самооцінювання рівня сформованості професійної компетентності викладача вищого військового навчального закладу.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Стратегічний оборонний бюлетень України. Указ Президента України від 06 червня 2016р. № 240/2016. “Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 20 травня 2016 року “Про Стратегічний оборонний бюлетень України”.
2. Алексюк А.М. Педагогіка вищої освіти України: Історія. Теорія: підручник [для студ. аспірантів та молодих викладачів вузів] / А. М. Алексюк. – К.: Либідь, 1998. – 558 с.
3. Філософсько-методологічні засади підвищення якості вищої освіти України: європейський вимір /авт. кол.: В. Андрущенко (керівник), М. Бойченко, Л. Горбунова, І. Надольний та інш. - К.: Педагогічна думка, 2012. - 220 с
4. Теоретичні і прикладні аспекти розвитку креативної освіти у вищій школі: монографія / [за ред. О. А. Дубасенюк]. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2012. – 284 с.
5. Педагогічна майстерність : підручник / І.А. Зязюн, Л.В. Крамущенко, І.Ф. Кривонос та інш., 2-е вид., допов. і перероб. – К.: Вища школа, 1997. – 349 с.
6. Желанова В.В. Використання задачного підходу в технології контекстного навчання майбутнього педагога / В.В. Желанова // Вісник національного університету оборони України. – К. : НУОУ, 2014. – Вип. 6 (43). – С. 51– 57.
7. Красицька Н.С. Основні складові професійної компетентності викладача вищого навчального закладу / Н.С. Красицька // Науковий журнал “Вісник ДонНУЕТ”, 2010 - № 2 (46). – С. 198-205.
8. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України; [головний ред. В. Кремень]. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
9. Мадзігон В.М. Технологія креативної педагогічної освіти: монографія / В.М. Мадзігон, А. С. Нісімчук. – Луцьк : ПВД «Твердиня», 2011. – 512 с.
10. Підласий І.П. Практична педагогіка або три технології: інтерактивний підручник для педагогів ринкової системи освіти / І. П. Підласий // – К.: Видавничий Дім «Слово», 2004. – 616 с.
11. Ткаченко О.Б. Сучасні вимоги до викладачів вищих навчальних закладів / Ткаченко О.Б. // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. Збірник наукових праць. – 2010. – Вип. 13. – С. 324–332.
12. Вітченко А.О. Компетентнісний підхід до підготовки викладача ВВНЗ / А. О. Вітченко, А. Ю. Вітченко // Вісник національного університету оборони України. – 2012. – Вип. 5 (30). – С. 33–38.
13. Вітченко А.О. Технології навчання у вищій військовій школі: теорія і практика: навч.-метод. посіб. / А.О. Вітченко, В.І. Осьодло, С.М. Салкуцан; [за заг. ред. проф. В.М. Телелима]. – К.: НУОУ, 2016. – 250 с.
14. Замотаєва Н. В. Розвиток культуротворчої компетентності викладачів гуманітарних дисциплін вищих військових навчальних закладів із використанням кейс-технології. /дис. на здобуття наук. ступеня кандид. пед. наук за спец-тю 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» /Наталія Володимирівна Замотаєва. - Київ, 2017. - 315 с.
15. Зельницький А. М. Викладач вищого військового навчального закладу в сучасних умовах: розвиток професійної компетенції – нові виклики / А.М. Зельницький, О.А. Заболотний. Збірник наукових праць «Військова освіта», НУОУ, 2016. - № 2 (34). - С. 83-92.
16. Красильник Ю.С. Професійна підготовка викладача вищого військового навчального закладу: теорія та методика : навч. посіб. / Ю.С. Красильник. – К.: НУОУ, 2010. –148 с.
17. Осьодло В.І. Психологія професійного становлення офіцера: монографія / В.І. Осьодло. – К.: ПП «Золоті Ворота», 2012. – 463 с
18. Ягунов В.В. Військова дидактика: навч. посіб. / В.В. Ягунов. – К.: ВПЦ «Київський університет», 2000. – 400 с.
19. Звіт про науково-дослідну роботу “Моніторинг в системі вищої військової освіти” (заключний). – К.: НУОУ, 2015. – 455 с.

REFERENCES:

1. Strategichnij oboronnij bjuleten' Ukraïni. Ukaz Prezidenta Ukraïni vid 06 chervnja 2016. no. 240/2016. "Pro rishennja Radi nacional'noï bezpeki i oboroni Ukraïni vid 20 travnja 2016 roku "Pro Strategichnij oboronnij bjuleten' Ukraïni", (in Ukrainian).
2. Aleksjuk A. M. (1998) Pedagogika vishhoï osviti Ukraïni: Istorija. Teorija: pidruchnik [dlja stud. aspirantiv ta molodih vikladachiv vuziv], Kyiv, Libid', 558 p. (in Ukrainian).
3. Andrushhenko V. P., Bojchenko M.O., Gorbunova L.K., Nadol'nij I.A. (2012) Filososfs'ko-metodologichni zasadi pidvishhennja jakosti vishhoï osviti Ukraïni: evropejs'kij vimir, Kyiv, Pedagogichna dumka, 220 p., (in Ukrainian).
4. Dubasjenjuk A.O. (2012) Teoretichni i prikladni aspekti rozvitku kreativnoï osviti u vishhij shkoli: monografija, Zhitomir: Vid-vo ZhDU im. I. Franka, 284 p., (in Ukrainian).
5. Zjazjun I. A., Kramushhenko L. V., Krivonos I. F. (1997) Pedagogichna majsternist': pidruchnik, Kyiv, Vishha shkola, 349 p., (in Ukrainian).
6. Zhelanova V. V. (2014) Viktoristannja zadachnogo pidhodu v tehnologii kontekstnogo navchannja majbut'nogo pedagoga, Visnik nacional'nogo universitetu oboroni Ukraïni, Kyiv, NUOU, no. 6 (43), P. 51–57, (in Ukrainian).
7. Krasic'ka N.S. (2010) Osnovni skladovi profesijnoï kompetentnosti vikladacha vishhogo navchal'nogo zakladu, Naukovij zhurnal "Visnik DonNUET", no.2 (46), P. 198-205, (in Ukrainian).
8. V. Kremen' (2008) Enciklopedija osviti, Kyiv, Jurinkom Inter, 1040 p., (in Ukrainian).
9. Madzigon V. M., Nisimchuk A. S. (2011) Tehnologija kreativnoï pedagogichnoï osviti: monografija, Luc'k : PVD «Tverdinja», 512 p., (in Ukrainian).
10. Pidlasij I. P. (2004) Praktichna pedagogika abo tri tehnologii: interaktivnij pidruchnik dlja pedagogiv rinkovoï sistemi osviti, Kyiv, Vidavnichij Dim «Slovo», 616 p., (in Ukrainian).
11. Tkachenko O.B. (2010) Suchasni vimogi do vikladachiv vishhij navchal'nih zakladiv, Pedagogika formuvannja tvorchoï osobistosti u vishhij i zagal'noosvitnij shkolah. Zbirnik naukovih prac'. Vipusk 13, P. 324–332, (in Ukrainian).
12. Vitchenko A. O., Vitchenko A. J. (2012) Kompetentnisnij pidhid do pidgotovki vikladacha VVNZ, Visnik nacional'nogo universitetu oboroni Ukraïni., Kyiv, NUOU, no. 5 (30), P. 33–38, (in Ukrainian).
13. Vitchenko A. O., Os'odlo V. I., Salkucan S. M., Telelim V.M (2016) Tehnologii navchannja u vishhij vijs'kovij shkoli: teorija i praktika: navch.-metod. posib., Kyiv, NUOU, 250 p., (in Ukrainian).
14. Zamotaeva N. V. (2017) Rozvitok kul'turotvorchoï kompetentnosti vikladachiv gumanitarnih disciplin vishhij vijs'kovij navchal'nih zakladiv iz vikoristannjam kejs-tehnologii., dis. na zdobuttja nauk. stupenja kandid. ped. nauk za spec-tju 13.00.04 «Teorija i metodika profesijnoï osviti», Kiïv, 315 p., (in Ukrainian).
15. Zel'nic'kij A.M., Zabolotnij O.A. (2016) Vikladach vishhogo vijs'kovogo navchal'nogo zakladu v suchasnih umovah: rozvitok profesijnoï kompetencii – novi vikliki, Zbirnik naukovih prac' "Vijs'kova osvita", Kyiv, NUOU, no.2 (34), P. 83-92, (in Ukrainian).
16. Krasil'nik J. S. (2010) Profesijna pidgotovka vikladacha vishhogo vijs'kovogo navchal'nogo zakladu: teorija ta metodika : navch. posib., Kyiv, NUOU, 148 p., (in Ukrainian).
17. Os'odlo V. I. (2012) Psihologija profesijnogo stanovlennja oficera, Kyiv, PP «Zoloti Vorota», 463 p., (in Ukrainian).
18. Jagupov V. V. (2000) Vijs'kova didaktika: navch. posib., Kyiv, VPC «Kiïvs'kij universitet», 400 p., (in Ukrainian).
19. Zvit pro naukovo-doslidnu robotu "Monitoring v sistemi vishhoï vijs'kovoï osviti" (zakljuchnij) (2015), Kyiv: NUOU, 455 p., (in Ukrainian).

**РАЗВИТИЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ ПРЕПОДАВАТЕЛЯ ВЫСШЕГО
ВОЕННОГО УЧЕБНОГО ЗАВЕДЕНИЯ В СОВРЕМЕННЫХ УСЛОВИЯХ –
ИТОГИ СОЦИОЛОГИЧЕСКОГО ОПРОСА**

В статье раскрывается сущность понятия "профессиональная компетентность преподавателя высшего военного учебного заведения" и содержание основных структурных составляющих этой педагогической категории. Рассматриваются проблемы развития профессиональной компетентности преподавателя в современных реалиях, обусловленных вызовами, которые стоят перед Украиной и ее Вооруженными Силами в связи с вооруженным конфликтом на востоке нашей страны. Основное внимание уделено анализу компетенций преподавателя высшего военного учебного заведения с учетом итогов социологического опроса преподавателей Военного института Киевского национального университета. При этом сделан акцент на применении в образовательном процессе инновационных педагогических технологий и приведение содержания образования и качества подготовки военных специалистов в соответствии с потребностями сил обороны с учетом опыта стран-членов НАТО.

Ключевые слова: профессиональная компетентность, преподаватель высшего военного учебного заведения, подготовка военных специалистов, социологический опрос.

Ph.D. Chernykh J, Chernykh O.

**DEVELOPMENT OF PROFESSIONAL COMPETENCY OF THE TEACHER OF THE HIGHER
MILITARY EDUCATIONAL INSTITUTION IN THE MODERN CONTEXT – RESULTS OF
SOCIOLOGICAL SURVEY**

The article reveals the essence of the concept of "professional competence of a teacher of a higher military educational institution" and the content of the main structural components of this pedagogical category. The problems of professional development of the teacher in modern realities caused by the challenges faced by Ukraine and its Armed Forces in connection with the armed conflict in the east of our country are considered. The main attention is paid to the analysis of the competence of the teacher of the higher military educational institution, taking into account the results of a sociological survey of teachers of the Military Institute of Taras Shevchenko National University of Kyiv. At the same time, emphasis was put on the use of innovative pedagogical technologies in the educational process and the bringing of the content of education and the quality of training of military specialists in accordance with the needs of the defense forces, taking into account the experience of the member states.

Problems raised in this survey represent "knowledge of ignorance" of certain interests, quantitative and qualitative changes, causes, other characteristics of phenomena or processes. At the same time, the sociological research does not solve the problem, but only reveals them on the basis of the received precise, objective data and allows to reveal and predict the future development of the situation, which is the basis for the further adoption of managerial decisions by specialists of the respective directions in order to improve the situation and eliminate the shortcomings.

In our opinion, in the current context, for the purpose of further development of the professional competence of the teachers of the Military Institute, it is reasonable: to focus on the professional formation of young teachers with teaching experience up to 5 years; to send academic and teaching staff who did not upgrade their pedagogical qualification during the last five years to Ivan Cherniakhivskii National Defense University of Ukraine; to conduct additional classes with the teaching staff concerning: application of the results of scientific research during the implementation of educational activities; pedagogical diagnostics; the theory of education; performance of educational work with cadets; while conducting additional classes, consider the training points regarding: the experience of NATO member states in the training of military specialists; pedagogical qualimetry and diagnosis of education quality; increase motivation of cadets for training and activating their cognitive activity; informatization of the educational process; application of interactive teaching methods; formation and use of the ratings of the teacher and cadet during the organization of educational activities; to take additional measures to improve: scientific and innovative conditions; moral and psychological climate and administrative conditions at the Military Institute; information and logistical conditions, as well as increasing the level of cadets' study motivation.

Key words: professional competence, teacher of the higher military educational institution, training of military specialists, sociological survey.